

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1967 ч.
МАЙ
27
СУББОТА
№ 123 (6760)

Өртээ 2 көп.

«Шынын» бүгүнкү номерин улуг Октябрьнын 50 чылдын юбилейинге уткуштур чаржып турар кожолар — ТЕС-ХЕМ биле ЭРЗИН районнарнын ажил-ишчилеринге колбаштырган. Ол дугайын солунун кайы-даа арыннарындан номчуп болур.

Тес-Хем

ЧАРЫШТЫҢ КОЖАЛАРДА

Эрзин

Таңды сынынын хүнээр талазында Тес-Хем биле Эрзин районнарын олар болгаш тараалаң шөлдери чаттылган. Ында тес-хемчилерин болгаш эрзинчилерин ажил-ижи хайныккан. Ол кожоларнын аразында ажил-агы болгаш культура тургузушкунун хөгжүр талазы-биле чарышты чорудары тапчыла болган. Кожалар бо байырлаадыг чылда чарыжыга чаа утканы. Октябрьнын 50 чыл оюнга чедишкенин ужурамыр дээш илги тынышты кирген. Чарыштыг кожолар ажил-агы болгаш культура тургузушкунун талазы-биле чамдык чедишкенин болуп-даа туралар. Кожаларнын кайы-даа мал ажилдыг. Мычангаш малдын баш санын өстүрер, өсчү продуктунун бедидер дөст демисел мында чоруп турар. Тес-хемчилер бо чылдын дөст айларында мыйыстыг бода малды өстүреринин планын 95 хуу, хойнуу—113 хуу күөседип алган. Ол районда «Чодура», «А-Эрзи» колхозтор хой өстүрерин 115—117 хуу күөсеткенер. Бо чылдын райондук хойжулары 28 муң ажыг хураганарны улуг малга немей алганар.

Тес-Хемнин районду, орук тудуунун участогун, «Сельхозтехника» каттыжышкынын бирги кварталда планын оонааланы ажып күөсеткенер. Ол районда чер ажилы база хөгжүп турар. Тестин тараажылар эркен чылым тараа культураларын гектар бүтүзүндө ортумаз-биле 10 центнер дүжүттү алган. Бо чылдын чакы тараагазын оонааланы өртөө. Эрзин коомалы Тес-Хемде база-ла хөгжүдөй турар. Мал ажилын продукттарын бугуер болгаш күрүнге садар талазы-биле ол эркен чылгызындан ыракт дээр ажилдаан.

Бирги кварталда эът, сүт садарынын планын оонаалдазы ажып күөсеттинген.

Эрзин районун ажил-агылар чер ажилы чока мал ажилын хөгжүдүп болбас дээрине биле бергенер. Ылангыя ол районда «Коммунизмче орук» колхоз чер ажилын чылдын на сайырадып бар чорутур. Анда эркен чылым тараа культураларын гектар бүтүзүндө-не 13,4 центнер дүжүт алынган. Бо чылдын бирги кварталында Эрзинин районду, белекел кенторазы, сар-хөө органнары, амдырал хандырыкта комбинат планын оонаалдарын ажып күөсеткен.

Чарыштыг кожоларнын кайызында-даа ажил-агы болгаш культура тургузушкунун талазы-биле маргылда чок чедишкенин, көсүк чаартылгалар бар-даа болза, четпестер ам-даа хей.

Районнарнын кайызында-даа мал ажилын культураны чавыс девенде артышкан. Эң улуг четпес чүүл болза, мал ажилында хой күш үнер ажилды механизаставия турары болур. Малды ажаарынын, темгеринин талазы-биле эртеме үндөлдөөн ажил кошкач чоруп турар. Оң ужурунда малдын хараар чоруп хой. Чижээ, Тес-Хем районун ажил-агылар бо чылдын бирги кварталында 253 мыйыстыг бола малды, 3175 хойну, 236 өшкүчү-ишкыни каражаан. Малдын чидири эркен чылгызында өлөөжөөн.

Малдын өлүп хараар чоруп Эрзин районда база өлөөш өвс. Районун ажил-агылар бо чылдын дөст айларында 158 мыйыстыг бола малды, 5892 хойларын, 142 өшкүлөрүн, 29 чылгытын, 6 төвени ишкыни каражаан.

Малдын продукттуг чоруп кожоларда чавыс бооп артышкан. Оон тодаргай чижээ болза, бо районнарда ам-даа рекорд саанчылар тынылбаны болур. Чылда ийи муң кг сүттү саап турар саанчылар ам-даа тынылбаны. Эркен чылым районнарда эң бедик көргүзүлгү болган, «Тес-Хем» совхозун ар саанчыны Б. Сыраттын көргүзүп ийек бүтүзүндө-не 1551 кг болган. Ол болза республика талазы-биле ортумактан ашпач көргүзүлгү.

Чер ажилында четпестер база хей. Тараа болгаш мал чени культураларын дүжүттү чавыс. Черни эки ажилдан кылырынче, ылангыя сүтаттыг черлерин ажилдаарынче ам-даа ыракт четпес кичээгей салдыны турар. Чарыштыг кожоларда мал болгаш чер ажилында өскө адырларын ажилында четпестер база чок өвс. Садыгнын, пилития чепенелгезини, хандырылганы, калык камгалаанын, улус өөредилгенин, культура албан черлеринин ажилында четпестер чалаттырмаал хөвөр.

Районнар аразында чаржып турар-даа, оңу ам-даа дөштүг, көсүк бугуеру шыдаван. Аразында дүжүлгү солчур, туур-дедир хынажыры ховар болушкун хөвөр.

Тес-Хем биле Эрзин районнарда ажил-агы болгаш культураны сүрадыг килжилери бар. Оларнын чедишкенин массалаг болулар талазы-биле демисел ам-даа кошкач.

Чарып турар кожолар Октябрьнын 50 чыл оюнга чедишкенин ужурамыр дээш чарыштыг тугун бедик көдүргөнер. Ол ишчээштин районнарнын ажил-агы, культура талазы-биле хөгжүлдөинге чаа базыны бээр чугааном.

Улуг Октябрга алдар кылдыр Үжен муң гектарга

«Тиледег» совхоз беш чыл планын бугуар чыл бүрүле үжен муң гектар чеге тараа культураларын тарымыр алышты. Чакы хову ажилында ажилын күштү болгаш машипа-техникалар таарышты ажилда, ылангыя ажилды тыныштыг чок кичээгейки салып турган, совхоз ол хире хой темпелдиг чеге чартырылганы дооскан. Ынчаарга кызыл-тас чартырылганын планын ажып күөсеткен. Кукунураа чартырылганын доосун.

Хову ажилында доктаамал ажилда турар тос бригадалар № 8 бригадала күш-ажылдын бугуручуу-нун болгаш ажилдын эки пиларын талазы-биле үлөөрүн көргүзүп келген. Чартырылганын тускайлаан беш аргат 3100 ажилгалы (планы 2700 га турган) өскө бригадалардан мурвай чакшып, бирги чери алган. Кызыл-тасны база дүрген дооскуткан. Эки ажилды дөст бо бригадала совхоз дирекциянын, парткомун болгаш ажилын комитетинин шанаал-макталын алган.

№ 8 бригада коомалында № 9 бригадала чартышты. Оон түнелдег үндүрүрге, № 8 бригадала мурвай берген болгаш коомалыны 700 га хире чери чартырылганы, дүжүлгө алышты.

Бригадаларнын механизаторларын чүтүлдүг ажилы бугу совхозка динилди турган. Чартырылганын ажилдан турган трактористтер Монгуш Доржу, Донгак Кызыл-оол, Орожак Дары-Сүү — эң мурнакчылар болганар. ДТ-75 трактор-биле чартышты, алгынчы ажилдаан комсомолчу кыс Доржу Даныя дүжүлдүг ажилында чылгын калбай, чамдыкта күш нормазын ийи катан ажып күөседип турган. Бригадала кызыл тугут тракторларын бирөөсү — оон трактор.

Оларнын организаставия ажилын, билин чүрүмүг чорутуун бир үндөшүн — бригадала партия болуун коммунисттерин удурутчу ролонда хамарышты. Эң Куулар Даныя дүжүлгү оон коммунист механизаторлар чакы хову ажилы эртемеде бээр бригадалын бугу ажил-хөвөр утлап-баштар дөст, боттарынын партия дөстдөргө эки күөсеткенер.

Хоочун салгалдын кижилери

Бүгү улусна кайгамчык байырлап — Октябрьнын социалист Улуг революциянын 50 чылдыг белекел бугу совет чөдө хун бүрү калбарып турар. Ийи бүрүлгө алдарыг юбилейге белектиг ужурамыр дээш ажил-хөвөргө чүтүлдүүн, үгаан-бодалын байлашыдар улуг күөлдүн илергейлеп турар.

Октябрдан төртүтүнгөн бистин улуг Төзөн чуртувус чүгө экономика, культура-биле күчүлүг болгаш байлан өвс, харын ленинчи идеяларын амдыралга боттандырып келген болгаш боттандырып турар кайгамчык кижилер-биле, чаа үениң — коммунист нитилелдин бедик мөзү-шынардыг кижилери-биле база байлап. Улуг байырлаага белекелдерин бо чугула үезинде ылангыя хоочун салгалдын ат-сүрадыг кижилери оңа хүндүлгөни дилеп, Октябрьнын идеяларын пропагандалаарына, анык салгалдарын кижиздиргенге улуг үлүг-хууун киржил турар.

Бистин хоочун салгалдын кижилерин — Октябрь революциянын болгаш хамааты дайынын кижилерин, Ада-чуртун Улуг дайынын мадырлары, баштайгы беш чыл планнарнын боттандырыкчылары, күш-ажылдын мурнакчылары — олар дээр бистин чонувустун, чуртувустун дигит төгүзү, шырайы, Октябрь идеяларын боттандырыкчыларыдыр. Харын мөөң ужурунда юбилейге белекелге болгаш анык салгалды кижиздирген оларнын ролун коммунист партия бедик үнелеп, оларны алдарында хүндүлдөөн, оларнын алдарыг чагай чаңчыларын калбаа-биле пропагандалаарын партия, профсоюз, комсомол организаставияларын сүмөлөп турар. «Юбилей байырлаанын белекелдеринге хоочун болгаш коммунисттер, Октябрь революциянын кижилеринин, хамааты болгаш Ада-чуртун Улуг дайынын хоочун кижилеринин, күш-ажылдын хоочун кижилеринин идеялиг киржилгенин калбаа-биле хандырыр эржегич чугула» деп, Октябрьнын социалист Улуг революциянын 50 чылдыг белекел дугайында СЭКП ТН-нын доктаалында айтып турар.

Совет эрге-чагырганын Тыва чеге тургустунары, быжыгары дээш демисел чөдө, хамааты болгаш Ада-чурт дайынын кижилерин киржилгенин, күш-ажылга шыгарган хоочун кижилер-биле бистин республикамыс, бугу совет чурт ышкаш, база байлап, С. Булчун, А. Лапшин, С. Билчир-оол А. Петранов, Т. Тано, Ф. Кузьмин, К. Чургу-оол, Л. Ефимов, Н. Макаренко, О. Лопсанчал, П. Астафьев, Уруле Намдан дээш өскө-даа алдар-сүрадыг хоочун кижилеринге чоргаарларын бо. Октябрьнын тилелгези, Төзөн чурту дээш амы-тынн хөвөр чөкө берген эрес-мадырдыг кайгамчык кижилеринин өвөр-хөвирин, ат-сураа Тыванын чонунун чүрөктеринде мөнгөзи-биле чурттап чорутур.

Улуг Октябрьнын идеяын, ленинчи партиянын ажил-чорудулганын пропагандалаарына, анык салгалдын кижилерин бистин улусууустун дайыны болгаш күш-ажылга чагай чаңчыларынга кижиздиргенге, ылангыя Октябрьнын социалист Улуг революциянын 50 чылдын байырлаарыга белекелге хоочун салгалдын кижилеринин киржилгенин аажок улуг болуп турарын өөрүшкү-биле демисел хөвөр. Хоочун салгалдын кижилерин-биле ужураштылгалар, оларга турсааттан келжээр, сактышкынар дыңдары, пионер доунчаларнын байырлыг чыгыштары, комсомол биледин аныктарга хоочун кижилерин тыпсыры дээш өскө-даа массалаг хөвөргө чер-чаа калбарып, анда бистин хоочун кижилеринин маңызын кижилерин.

Хоочун салгалдын кижилеринин политиктиг болгаш кижиздиргенге ажилга киржилгенин калбарып сорулга-биле дайынчы болгаш күш-ажылчы алдар илбүдүрүн, хоочун кижилеринин чөвүлдерин чамдын черлерде тургусулаан. Бо талазы-биле Таңды, Бин-Хем районнарда улуг ажилдар чоруттуган. Таңды районда Кочетово суурга ВЛКСМ районуну пленумун, пионерлерин район сабаду, партизаннар болгаш өскө-даа хоочун кижилер-биле ужураштылгалары оларнын калбак киржилгени-биле эртинип турар.

Кызылдын Пионерлер бажынынга тургускан дайынчы болгаш күш-ажылчы алдарын илувага 40 хире хоочун кижилер кирип, солун болгаш чугула амылдарын мылып турган. Ынчалзак, юбилейге белекелниг турар бо чугула үеде клуб бөдүк ажилын суларазыны хомуданчыг.

Улустук хөвөр, Төзөн чурт дээш эрес мадыр демисел, Тыва чери социалист бугу-биле чартып тургусуп келген хай сангыг хоочун кижилер бисте бар. Байырлаага белекел үезинде оларныг байлап ажил-чорудулганын, дүжүлгөзүн, шыныч сөзүн ам-даа чедир ажилгайын турар бис. Олар-биле ужураштылгалар, немээле чамдын черлерде көчүп хөвөр, эки белекел чок эртип турар. Бо чугула хөвөр колдууна школаларда амыл-агынын турар, а аныктар болгаш улуг кижилер ортуунда барык чорутунай турар. Бо дээр партия, профсоюз, комсомол организаставияларын, культура-чырыдышынын албан черлеринин идеолоттуг ажилдыг бо чугула хөвирин чедир үнелөөн турарын, Октябрьнын идеянын хөвөр кырында боттандырыкчылары хоочун кижилерин аажок улуг дүжүлгөзүн, кижиздиргенге күчүг багай амылгалар турарын хөвөрчөп турар.

Алдар-сүрадыгы хоочун салгалдын кижилери чок ындаг болуп бисте чок болгай. Совет эрге-чагырга дээш демисел чөдө, хамааты болгаш Ада-чурт дайынын кижилерин, баштайгы колхоз, совхозтарын, уездир бугурулгелерин тургузуучулары, бугурулгенин мурнакчылары, мадырлар — Октябрьнын идеяларын, бистин чуртувустун социалист чартылганын пропагандалаарына, анык салгалды дайынчы болгаш күш-ажылчы чагай чаңчыларынга кижиздиргенге калбаа-биле ажилга улуг күш-тур. Партия, комсомол организаставиялар, культура албан черлерин бо талазы-биле боттуг организаставия ажилды кылып, хоочун кижилерин чок ортуунда тайылар ажилы кылырынга таарымчалыг байдалды тургузуп, оңу планын, доктаамал болууларын хандырап ужурулуг. Бир өвс партия организаставиялар оларга боттуг дуза чедирер болза, бистин хоочун кижилеринин үнелеп четпес улус ажилды бугуерин чугааном.

Бо үстүнде чуруктар олуп турар эштер «Тес-Хем» совхозун О. Шынаа салбырын мурнакчы малчынары-дыр. Солагай талазында: Санаа Самбаевич Самба Тыванын хоочун, мурнакчы малчынарын бирээни. Ол, бодунун калайы Даныя Наксал биле нитийин малын 20 чыл чедир маллап турар.

Оң талазында чуруктар салбырын № 4 хойжу бригадалынын бригадирин Намый Уржунуевич Седен. Оон удурткан хойжулар бо чылдын малдын чаш төлүн камгалап алыр болгаш бригадалын өскө-даа ажил-агынын талазы-биле эки көргүзүлгенин чедип алган. К. ТУЛУШТУҢ фотолары.

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ХҮНДУЛЕЛ БИЖИИ-БИЛЕ ЭШ К. М. ОЧУР-ООЛДУ ШАННААР ДУГАЙЫНДА
Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун ЧАРЛЫ
ССР-нин Күрүнө банкынын системанын ур чылдарда үр-түңдөдиг ажилда келгени дээш Курбанкынын Сарыг-Сеп салбырын эртелекти-
зи Константин Майрокович Очур-оолду Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Хүндүлел бижии-биле шаңнаар.
Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары Б. ДОЛЧАНМАА.
Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Н. ДИИГА.
Былдыг хоорай. 1967 чылдын май 24.

ССРЭ-нин чогаалчыларынын IV съездизи

ССРЭ-нин Чогаалчыларынын IV съездизи май 25-те Кремльдин Улуг залында бодунун ажилын тургүтүлдү.

Эртеги хуралга даргалачы К. Симонов май 25-те Африканын хосталга Хунун демисел турарын дугайын сагындирган. Национал чамаарышпас чорук дээш демисел бугулар ол дилтип улустары-биле боттарынын өп-сеткил каттыштырылганын делегаттар болгаш аалчылар алып чаксаашкыны-биле илергейлөөн.

Оон соонда илеткелдер талазы-биле санал бээр үргүлдүлгөн. Вир-де дугаарында Н. Яшен (Узбекистан) санал бергеш, бугу совет литератураын чарылбас кезээ — узбек литература чонун чогаалчыны ажил-чүтүлдүлгенин, оон эрестиг ажилынын, совет характерына чагай шынарларын илердеп келген деп чугаалаан.

Совет-фин харылзаваларда чагай чакчыларын дугайын, бугу-ле деп-дилгелгил чогаалчыларга нити боттуг сорулгаларын дугайын финлянд чогаалчы Мартти Ларни чугаалаан.

ССРЭ-нин Багдалла министрствозунун база Совет Армиянын болгаш Шерин-Далай Флодун мурнуулап, бугу совет дайынчыларын мурнуулап армия генералы А. Елишев съездиге дайынчы байыры чедирген.

Ностас Козидасты (Греция) делегаттар димиттиг, үргүлдүлдиг адыш чаксаашкыны-биле уткаан. Совет чогаалчыларын дөрткү съездиге олуржур аас-кежиктиг болгандыр мен деп, ол чугаалаан. Уран чүтүлдү болгаш эртемин талазына тургустунан бугу чүдүлөр ам Грецияда үрей шаптынын турар. Мөөң чуртувуну фашизм культуранын хөвөр бодуруган. Чуртта фашизмнин чаа хөвирин тургустунан. Ажилын агагы-биле калы паралаа болгаш культура база сөгүшкүнгө таварышкан. Литература журналистер үмөстөөн, нем үндүрер черлерин хаган. Манюль Глеоз ишкаш сурадыг политиктиг ажилдакчыларын аныгы, литератарын болгаш уран чүдүлгү дүк хей ажилдакчыларын база тудуп хоруугаан.

«Улустар аразына тайынын быжылаар дөст» делегейин Ленинич плананын лауреады, сурадыг чыл чогаалчы Пабло Нурауданын чугааны улуг кичээгей-биле болгаш ханын хүндүткел-биле ыланган.

Бистин съездизине делегей культуранын кичээгейинин төвүнде турар деп, А. Тимонен (РСФСР) чугаалаан. Амгы делегейде нарын мөксөөдүн байланында чогаалчы кижикимын-биле болуп ужурууга деп айтырыгы харынын чөгү-на харын бистерлеп, совет чогаалчылардан манат турар. Идеолоттуг демиселдик баррикадаларына кезээде туржуп келген совет литература дөст чогаалчы чоргаарлаанын чылдыг чугаалаан.

Венгр чогаалчыларын мурнуудан Ионер Дарваш (Венгрия) съездиге байыр чедирген. «Кижик дөст, чагай чоруктун идеяларын тилелгезин дөст, кижик төрелгенин келер үеде чугулаанын ол сагылырған.

К. Симонов (Москва) бодунун чугаалында Чогаалчылар Эвлиндин шери-уран-чеген литератарын талазы-биле чөвүлелин ажилында, Ада-чуртун Улуг дайынын дугайын литератарларын калчар бижик турарынче улуг кичээгейин салган.

Дюзеф Норт (АКШ) съездиге байыр чедирген. Дайынга уду демиселден артык чугула хөвөр ам чок деп чүвеге дык хай американар бугу-дүрүр турар апарган деп, бодалын ол чугаалаан.

Ильинкачыларнын тилелгези

Кая-Хем районун «Тилелгез» көдө ажил-агы артелинин кеңигерин бо юбилейг чылдын социалист чарыжыга кирешпашаан, баштайгы түнелдерин чедип ап турарлар. Колхоз күрүнеге эът садарынын чартык чыл планын 110 хуу, сүттүг планын 101,2 хуу кылдыр майып баштайгы чартыгында-ла күөседипшен. Бо дээрге алынкачыларын баштайгы күш-ажылчы тилелгези болур.

Колхозтун таракчылары юбилейг чылдын тарылганын база чедишкенин чорудуп, тараа культураларын тарылганын планын дооскан. Оон иштиде кызыл-тас тарылганын май 9-та дооскан.

Семиргяте малын кидарчыны эң Салчак Лембук көчүк кызыл-кай ажилдап, ажаап турар анык шарыларын баш бугурун хову-та орумчак деня немедөөн 760 грамм чедирген.

Малчынар ам-сүт, эът бугуер болгаш күрүнеге садар талазы-биле чылдын ийи чартынын үлүгчө кирешпашен. Олар ам үеде хой кыргыдамынга белекелди бо хүнөвирин сөгүрөдүүнү хөвөр чоруду турарлар.

И. ГРИБКОВ, мал ажилын бригадир.

Июньнун үлүүнге

АК-ДОВУРАК Даг-дугу руднигин ажилчыларын май айда чедишкенин ажилдап келгенер. Ооржай Дуду-оолга удурткан аабий-пестер бригадалы ай дугурунда 26.900 кг дай-дугу хову-мактыг рузда тымар планын хуусаа бөлүдө күөседипшен. Күш-ажылда аабийштер Монгуш Темир-оол, Хомушчу Кара-оол база өрүмөктө Саал Белая шыларлар турарлар.

Майдын бугурулгө планын өскө-даа бригадалар чедишкенин боттандырганар Эштер М. Темир-оолду, С. Түрөвтепни бригадаларын ийи айын үлүүнге кирештир ажилдап турар.

Чылдын октябрь 25-те

Юбилейг чылда Кызылдын № 2 чүк атоажыл-агынын талаачылары, оң алдарын чүк өөртүрү планын октябрь чегеги бешке чедир күөседир деп хүлөөлөгилгелер.

Транспорттук боттарынын хүлөөлөгөй алдары-биле боттандырып, ай сангыг далаалын ажып күөседип келгенер. Коллектив чаа күш-ажылчы улуг тилелгезин чаалап ал, май айын бугурулгө программаны тоина талазы-биле ажып күөсеткен.

болгаш бооп артар, мычангаш номчуктуг ийи мадырлар-биле ужурашкынын манат турар деп, М. Ибрагимов (Азербайджан) чугаалаан.

М. Шолохов (РСФСР) Улуг Октябрьнын белек чылдын бугурулгө чылгын чогаалчыларын съездизинде литература хөгжүлдөөнүн тилелгезин калып-бир чегелги үндүрү турарын дүрүм бугуар кылдыр санаа. Ынчалзак тайып шыгыр талезде, бурнуугар көвөр хөвөр деп, оратор демиселден. Совет литератарын келер үезин дугайын чугаалаан, М. Шолохов чогаалчы аныктарын дугайында айтырыгы тургускан. Анык чогаалчыларын дык хөвөр бичин оолдарын хөвөрчөп үнү-биле чугулап турарык, бистин ол салгалчыларын кайгамчык эки деп ол чугаалаан. Ол бугулар байлап-тыр, оларнын дугайын дүрүм бугуар чоргаарлаанын болгаш өөрүшкүлүг сетки-биле чугаалап болур.

Илеткелдер талазы-биле Е. Сурков (Москва), М. Амиров (Татария), Б. Юриков (Москва), А. Коптева (РСФСР) база санал берген.

Съездизин делегаттарыга заштык аалчылар: Михайло Ламич (Югославия), Алекс Ла Гума (Мурнуу-Африка Республика), Арман Лану (Франция), Чогаалчыларын европейки нитилелгелгенин чигине секретары Динарико Вигорелли, Ирми Шотова (Чехословакия), Мария Тереса Леон (Испания), Хидзо Одагир (Япония) байыр чедиргенер.

ССРЭ-нин чогаалчыларын IV съездизин дугу бодунун ажилын үргүлдүлгөн.

Телептиг, эки мадыр, демиселдин болгаш чаа делегейин тургүтүлгүзүвүн чарыкчылзак, күштү мөзү-шынары улуг чогаал бугу-дүрүлгө ооргазы болуп келген

Тес-хемчилер — бежен чылга

Октябрь бистиң чуртувуска болгаш делегейни депшилгелиг кижилеринге аас-кеенин, хосталганы чаала берген. Малчүчү тургузунун кичиниз үзе шакпан, тывалар бистиң чуртувуска өскө улустары ышкыш, улуг орукче үнген. Октябрьның ачы-хыялызынга өөрүп четтирген амылчы чон улуг байырлаады күш-ажылы чон недишкинер-биле уткуур деп күзөл сорун-биле амылдап турар.

Төгүлүг байырлаады чылында Тес-Хем районун амылчы чоннары Октябрьга алдар болдурган социалисттик чарышка кирип, боттуг хүлээлгелери алган. 1966 чылдың декабрыда болган район Советиниң өчтүгүтү сессиясына социалисттик чарыштың негеделерин бадылаан. Районунуң база мадза Советтериниң азы-биле тургустунган байырлаа комиссиялары амылдап турарлар.

Октябрьның 50 чыл онда эки чедишкинерлик болган колхозтар, совхоз болгаш өскө-да албан база бугурулгуч черлеринге, фермаларга болгаш суурларга бирги, ийги болгаш база үшкү чериниң шаңчалдарын тургускан. Чарыштың тилекчилерин бо чылдың ноябрь биринчи бетинде илереткен турар болгаш чогуур шаңчалдарны тыпсыр.

Мал ажылы бистиң кол туттунар чүүлүсү. Ычангаш бо чылын районга малдың ниити баш санын көзүмүзгө көргөндүгү. Бистиң кол бугурулгуч мал ажылының продукциясы. Район бо чылын 1305 тонна этти, 520 тонна сүтү болгаш 212 тонна дүтү күрүнеге сазар.

Суурларны чагайжыдыра, эмилге, культура албан черлерин септээр болгаш дерини, ишкя оларның белеткелни ык чорудары чергелиг хүлээлгелерин алган болгаш оок күсселден канчаар чоруп турарын чер-чүрде байырлаа комиссиялары хайгарал турар.

Чарыштың түнелени айкап, икерталдап үндүрүп турар бис. Сүт бугурулгуч талазы-биле I кварталда Харал-Текин сүт-баран фермазы (эргелекчи эш Дамыча), хой малдың чаш төлүн камгалал алыр талазы-биле «Тес-Хем» совхозтун эш Н. Седенге удуртурган хойму бригадалык шыгарганга болуп, СЭПК райкомунуң болгаш райкүсүмкөнү коллентитер аразына шилчип чоруп Кызыл туугун чаала алганнар.

Материалдыг чагайжыдылганы бугуруп турар кижилерге деткиче бээр районунуң партия болгаш совет органнары кичээлге ала турар. Бугурулгуч талазы-биле шыгарган кижилерге шаңчал төлөвирни тыпсыра, маллентитерде тургускан мал дептеринче кири бижирги чергелиг хемчеглерни боттандырып чоруда берген бис.

Суурларны чагайжыдылганы болгаш ары-шевери чергелиг амылчы бо чылын онза кичээлге алыр бис. Бо амыл-херенте чер-чүрде херээженер чөвүлелери улуг күш болуп турар.

Тес-Хемниң карак четпес делгемери шаанда эмдик кур ховулар чыккан болза, бугун ол черлерде амырдал чаагы-биле хайжыгып турар. Тараа болгаш мал чон культурулары чүс-чүс гектары тарып, ону чинги-биле ажаап ал турар болуп берген. Тарааны мурунда бис чүге хергелээр турган бис. Ам ол чорук чидип бар чорур. Ычангы эртен чылын «Тес-Хем» совхоз чер ажылындан орулгагы болган.

Бо чылдың бирги кварталында районун хергеленчилер ниитилели, орутун бугурулгуч унасту, «Сельхозтехника» районрак аразының каттыкшылы болгаш өскө-да чамдын бугурулгуч черлери планын ооналган амыр күссеткенер.

Ажыл-агыларның хөгжүлдүзү-биле чергелештир бугурулгуч мурнакчылары база өзүп турар. Малчыннар Ланаз Дазар-оол, Мальшев Донтуз, Саар Монгалби, Делгер-оол Санаа, Самчат Намчат олар бо чылын чүс төрүр хойга оонаштыр 100—103 баш хураганнары алганнар. Саянчылар Мамырчи, Баткар, Байырмаз олар бирги кварталда боттарының сазда талазы-биле алган хүлээлгелерин амыр күссеткенер.

Районун малчынары малдың баш санын өстүрер талазы-биле хүлээлгелерин багыт амыр күссеткен турарлар. Бо чылдың майның бирде байдал-биле алырга, ийиштык бода малдың баш саны өстүрери 95 хуу күссеткенер, хойнун баш саны 113 хуу четкен. Хой өстүрер талазы-биле «Чодураа» болгаш «Ан-Эрик» колхозтар дээр амылдааннар.

Район культуру тургузууга бурунгаар басыны ылган. Самагалдайга урууларның музыка школасын амыр күссеткенер оок тодорай херичи болган. Район төвүнге амырдал хандырылга комбинатын амыр күссеткенер бир улуг бөлүгүнү. Ол чер чонун чагыларын хүлээп ал, ону күссеткенер эгелей берген. Бо чылын самагалдайында 1200 амыр дөрбөлчүн метр чурттаар шылду амыр. Он ийги бо чылдың ийги чартында Самагалдайның электр станциясы бугун дун-хунда амырдала алар. Бисте уруулар албан черлери ам-да ишкы. Он эдери-биле бо чылын уруулар санын 70 орунунг кылдыр калбартыр. Чүгө «Тес-Хем» совхоз бешин бо чылын беш санын ийи-ий ал чурттаар. 10 санын бир-бир аал чурттаар бажынары чүгө малчынарга кылдыр бээр.

Бистиң районунуң амылчы чону Октябрьның улуг байырлааныга амыл-агы болгаш культуру тургузуушкунуң талазы-биле чедишкинерлик ужурамыр сорулга-биле Эрин болгаш Өвүр районнары чарышка кыйгырган. Орта тилекчи болуп үнери-биле Тес-Хемниң амылчы чону хей-эйт киришкенин амылдап турар.

С. БАЙЫР-ООЛ,
Тес-Хем райкүсүмкөнун дарагы.

ЭЪТ ФЕРМАЗЫ

«Тес-Хем» совхоз-ажылды чорударың-тинде чедишкениң та инек малдың эът-те Тес-Хемниң бугу-фермазын органи-рууга эргелекчилик застар амыл амыр күссеткен эртемчилер уде чедишкениң улуг кичээлгеини чоруп турар. Ол бол-за база бир чаа чүүл болуп.

Инек малдың эът-фермазын совхозтун эш Хемер-оол У. Шынаа салып-болгаш өскө-да фермада организа-тураар. Амг уде-900 баш амыр инек-16 кодан кылдыр-уруп тургускан. Бо рын кыска үенчи иш-

тору Дембел Жулчен биле аймак-тың партком секретары Божоо Ту-мен баштап чоралганнар. Ийи таланын пионерлериниң каттышкан чымы-жыга моол пионерлерин баштап келген иштер болгаш СЭПК Тес-Хем райкомунун бири секретары эш Да-ны олар байыр чедирин, чүве чү-галлааннар.

Чылыш оонда бичи өнүктөр Тес уунуң ногаан ыназынча нацио-нал чандыгы санып шайлаш, спорт маргалааларынче киргенер. Ке-жээнде олар болган.

Моол пионерлер боттарынын улуу-вде четтиргенин илгерилееш, тыва өнүктүрени кедир чылын оларын чуртунга залдап чете бөрүнче ча-лаан.

1967 ч. Май 27.

ШЫН 2-ГИ АРЫН

ЧАРЖЫЛ ТУРА РАЙОННАРЫНДА

Коммунистер — башкарыкчы күш

«Тес-Хем» совхозта партия комитети 4 партия эге организаациядан тургустунган. Коммунистер кол өскө, совхозтун амыл-агы, культуру тургузуушкунун херонге башкарыкчы күш дээрин билдир-гал амылчы. Мал ажылы улам хөгжүд-еринге, оон алдыр продукцияны абекшиде-ринге авангардтың ролду коммунистер ээлеп турар. Чогум партияны амылды партия организаациялары бисте канчаар чору-дуп турарыл? Совхозтун үш салбыраары-ның туус-тус фермалар, бригадаларда пар-тия бөлүктөрү тургустунуудаан. Иштин-аыла 6 партия бөлүк амылдап турар.

Партбюролар партияның полит-кижи-андыгелиг болгаш агитат-массалыг ажыл-дарын партия бөлүктөрүн дачыштыр чору-дуп турар. Чижээлээрге, Шынаада партия бөлүк (дарагы аш Шалы Коопай) иям тураларында чугаалашкан айтырылгав-арың күсселден дээр боттугун бригадалы-ның ортузунга алган амылдарын кылды келген. Ол бөлүк малчынарың амыл, амырдалың талазы-биле болгаш культу-рулгуч делгеминиң, ийишкы коммунистер-тин өөрдөлгөвүнүн талазы-биле амылды боттуг чорудуп келген. Шаа ол ишкы кызымаккай амылды партия бөлүк У. Шынаада баар бар. Бистиң партия органи-заацияларымы партия хуралдарын партия Уставына дүүштүр, план-этуур ай са-мылда-ла эрттирип турар. Партия эге ор-ганизаациялары амыл планын ай санында, партком кварталда кылдып турар.

Партия комитетинде чугаалашкан айты-рылгавы партбюроларга чугаалашкан, оок күсселден дээр айтырылгавы комму-нистерниң ниити хуралыга тургузуу ту-рар. Коммунистерниң хуралдарына соөл-тү үдө колдуула-ла партия өөрдөлгөвүн-иң, агитаторларын амылдарың дел-геминде, лекция пропалгандамы, коок агитацияны болгаш коммунистер партия-ны даярдалары канчаар күссеткен турары-

нын дугайында айтырылгавы чугаалашкан турар. Партбюроларга болгаш партия ху-ралдарына чугаалашкан турар айтырылгав эконоинка-биле харылаалар.

Парткомунуң чорудуп турар полит-кижи-андыгелиг болгаш агитат-массалыг ажыл-дарың совхозтун амыл-агының планын ооналдарың күсселден чугаалашкан турар. Түрүскан, ону дээр социалисттик чарышты күссел амылчынарга чедир калбартыр бис. Бо чылын боттуг белеткен социали-сттик хүлээлге албан малчы, механизатор, тарааны, тудугчу-да бисте чок. Бирги кварталда социалисттик чарышты түнел-дерин салбырлар, бригадалар болгаш ту-тус чаржы турар малчынарга чедир түн-веш үндүргөн бис. Бирги кварталда эң дээр көргүзүтүг болган малчынарада республиканың Хундул сабыраанга ийи кижини, районун хундул сабыраанга 4 кижини киргез бис. Эске арткай тураларың совхозтун боттугун хундул сабыраанда киргелээ. Өскө-соң-чүгүдө хурал эркинен дээр партияга 42 кижини кирип алган болгаш ам пар-тия эге организаациялары туус-туста 4—5 кижилер партияга кирип алыры-биле белеткен турар.

Совхозта партия-биле 30 кизи состав-тыг лекторлар ботту. 102 агитаторлар амылдап турар. Лекторлар боттугун ийишкы Берт-Даг салбырында лекторлар боттугун дарагы Иргит Биче-оол, лек-ция пропалгандамы амыл ийи улуг-турар. Лекторларга план-этуур ту-скай лекциялары, ону номчуур черлери тодорай планын берип турар. Эң дээр лекторларын адаары артык эвес. Чижээ-лээрге, Судум Чажын-оол, Ховалыг Бор-бай-оол, Биче-оол Иргит, Хомушту Чүр-гү-оол дээр өскө-да. Совхозта 3 көдө кул-бук, 2 көдө библиотека, 6 көзөк черде көзөк библиотекалар амылдап турар. У. Шынаада, Берт-Дагга көдө клубтар чыныда бот-тымыгыр уран чүтү болу-му-

нери доктаамал амылдап, агиткультбри-галдары фермалар, бригадалар болгаш сал-бырлар төртөрчө үнүшкүнери кылдып турар. Берт-Дагга көдө библиотеканын шугуму-биле номчулга конференцияны 3 удаа, литературалык обору 4 удаа эр-тирген. Библиотекаларда комучуларын саны өзүп турар. Номнары кизи саныга чедир таралып талазы-биле Берт-Дагга библиотека эргелекчи Екатерина Серей кызымаккай амылдап турар.

Бо чылын совхозта партия чырдымы-кылыңың боттугун амылдап келген. Өөрдөлгө программаны У. Шынаада по-литскола (пропагандаистери Ховалыг Бор-бай-оол, Сарыгар Борбак-оол) дооскан, динчачыларга тускай шызылганы ты-мышкан. Өртен сүт-баран фермазында по-литскола, Берт-Даг 40 чыл шиловазында теоретикти семнар өөрдөлгө пролам-маларың база чедишкениң дооскан. Пар-тия өөрдөлгөвүн коммунистерниң 55 хууу хаара туттуган. Бистиң коммуни-стернисте чыгыга чок кизи чок. Совхозта бо чылын 1000 кижине оонаштыр 556 ке-лек чыгыдылганы бис. Салбырлар санында туус-тус бригадалар солдунар, журналдар-ны чедирп турары-биле ботталынып бизикпаан. Почтааынарың иштинде Сирик, Арбак олар эки амылдап турар.

Партия организаациялары партияны амылды чон ортузунга чорударга, көдө интеллигентти семнар өөрдөлгө пролам-маларың тускай эртемчилерине даянып турар. Чижээлээрге, У. Шынаада Никола директору Сарыгар Борбай-оол, У. Шынаада Никола директору Шалы Коопай-оол, Берт-Дагга Судум Чажын-оол чон ортузунга полит-кижиандык амыл-дарыңа ийишкы кирип, боттарының партияны даярдалары төлөштү күссеткен турарлар.

Партияны амыл чүгө чиндиге поли-тиктик амыл-биле кызыгаралтыр дээр болза ишкы эвес. Ол болза эң хой талазы, нары амыл болгай. Ычангаш амыл-агы

айтырылгавы, ийишкы күрүнеге эът, сүт, дук садарың болгаш ону бугуруни көвүдөлгөвүн дугайында айтырылгавы, хей-инти организаацияларың—советтер, комсомол база херээженер организаация-ларының эш-хуузулгуч судтарының, эки-тура дружиналарың амылдын дугайында айтырылгавы партия хуралдары-нда база-ла чугаалашкан турар бис.

Мынчаар амылдап турарыңың түнел-динде совхоз эртен чылын республикада орулгагы болган совхозтарын бирээниге сынаткан. Бо чылдың бирги кварталында планын ооналдарыңа эътти—132 хуу, а сүтүнү планыңа чүгө 49,8 хууа күссеткен. Сүт талазы-биле бирги кварталда четпес амылдарыңы билинген бис. Малдың чаш төлүн камгалал амыр айтырыг бис-тин совхозта багыт амыр иштираетиниң турар. 100 баш төрүр хойга оонаштыр 70 хураганнарың бирги кварталда кам-галал алган бис. Амгы үдө тарылганың ийишкы үшкү төрүр турар. Бо амыл бола-ла шалыктын чоруп келген. Тараа культуруларың чыгылганы май 9-та ажыр күссеткен болгаш ниити тарыла май 25-те доозулаан.

Хову тургаларында доозунар, планктар болгаш көргүзүп сабыраар дээр коок агитацияны чамды хериперин кылган бис. Совет эрге-чакырганың тургустун-ганыңа бээр 50 чыл болур оюнга төлө-штүг ужурамыр сорулга-биле тускай хем-чегел амылдап кылган, байырлаа комис-сияның-да парткомга бадылан тургускан. Ук номсия суурлар амылдарыңың талазы-биле чамдык амылдарын кылган. Ону бис-тин чурдарымыңа көрүп болур.

Бистиң амылдарыңа четпестер бар. Юба-лейга чыда ол четпестерин чыдадык, байырлаа партияны-да, амыл-агы-биле амырдала чедишкениң дээр дээр амылдап бис.

З. ЧОДУ,
совхозта партком секретары.

ТАЙБЫН ИШЧИ МЕН

дээр амылгы демиселге амы-тынн берген, а Чалсын Базаан балгы келеш мөчөн. Эске фронтучулар бисте тайбын тургузучу амыл-хер-теге турушкан бис. Мен дайынчы чораш, ам тайбын ишчи болуп, 1957 чылдан бээр ферма эргелекчи болуп амылдап турар мен.

Бистиң колхозтун Улуг-Буаг сүт-баран фермазын амылдарыңың Октябрьның бежен чыл онга чеди-шкениң ужурамыр дээр, соци-алисттик чарыш кирген, шугуру амылдап турарлар. Кызымаккай күш-ажылдын түнелдине ферма бирги кварталда эс тонна сүт сар-планын ажыр күссеткен болган ийи-

ги кварталда сүтү бугурунун бол-гаш садарың планын база чедиш-кениң күссеткен турарлар.

Фронтучу чораш мен, импери-алистерни, ийишкы америк импери-алистерни кылсын үндүргөн Вьет-намда дайында эң-не шиптири-биле удураалын, тайбынга күссеткен ки-жилерге үнүмү кадып чоруп мен. Совет кижилер тайбынга, тургузучу күш-ажыла мыак. Мен ам алды уру-ларын адаар мен. Кадаймын Тайбын Ишчи бирээ, а урууларының чамдыкы колхоз бугурулузунде амылдап, чамдыкты өөренип турар-лар.

Күш-ажылдың бугуручулгун бег-дилери, бугурун продукцияны бот-үенни чингидир—механизациядан кол хамаралар. Бисте оода чааар-да малга чени доорап, хөдөп бээр чергелиг амылдар бенин механизас-таттымаан. Ферманың амылдары-лары ам ол четпестерин чыдадыр дээр, айтырыңы колхоз баштаар черге тургузуп турарлар.

Материалдыг байлаларың хей-ү-биле бугуруп турар кижилерниң дугайында санын салышкыны бир чү-галга чүд. Ычангаш бис фермат эки чуртталга бажынарың немей ту-дар, оларны чагайжыды дериң амылды бо чылдан эгелен чорудуп турар бис. Ферманың саанчылары, каларчылары болгаш өскө-да амыл-дарыңың колхозтунуң бай болуру дээр амылдап турары бистиң идея-гелин ийишкымыс болур.

Малды продуктуну бегдилеринге болгаш оон баш санын менде камга-лап алдырыңа эң чүгүдө чүд болза, чени болгаш оран-сүстү белеткээр болур. Ычангаар бисте калар-ам-да эри хейриң болгаш чеди кылдымаан. Ол четпестерин өдери-че ферма амылдарыңың ам көрүп эгелээ.

Мен санап турарым каш санын хемчеглер бистиң чедишкениң амылдарыңың үдөгени болур. Айтып алган хемчеглери боттанды-р дээр демиселде амыр араса кыска-нас бис.

С. АЛДЫН-ХЕРЕЛ,
Ада-туртун дайыннын киржикчи, гвардей эки-тураты.

УГЛАНЫШКЫН — ХОЙ АЖЫЛЫ

Бистиң колхозту хой ажылдыг амыл-агы деп дидими-биле санап болур. Колхозтун экономика-зында кол чери хой ажылды бижы-биле эззөн. Эрткен чылы бистиң колхоз төс чүс бежен төс муң чеди чүс он беш рубльдиң ортузунга алган. Оон иштинде 17,6 муң рубльдиң орулгама чера-ажылдын кирген. Ычангаар эске арткамы — 942 муң рубль мал ажылында кирген. Оон иш-тинде хой ажылында алган орулга барык 730 муң рубль болган. Ычангаар хойдан кирген орул-га колхозтун ниити орулгазын 76 хууу, а мал ажылында алыр орулганын 77,4 хууу бол-ган.

Бисте бугу хойнуң 27 хууу бирги болгаш ийги класстың хойлары болуп турар. Бисте ол хойлары моон сонгаар-да хөгжүдүр бис. Эрге-леддин болгаш колхозтун тускай эртемчилери

моон сонгаар хойнуң уксаанын чүгө үшкү чада-ның салгалыга чедирген, он ийиң нарынчы-дарында ойталаар деп көргөн. Бисте чамдык даг оларды черлерин бар болуп турары база ам-дымында калжа-хораның ам-да чедир кылдып албаны хой ажылыңа ийишкы хөгжүдериң негеп турар.

Хойлары тарып боозалары моон сонгаар эң кичээлгелиң магадылап чорудар бис. Эрткен чы-лын тарып боозадылга кирген хойларың чам-дыкты өссүлдө салган кошкарлардан боозаан болган. Бо чылын ийишкы четпес чүдүдү шуут боозураас бис.

Бо чылдың бирги кварталы эрткен. Ычангаш чамдык малчынарың амылдын түнелди көс-түп келген. Чижээ, № 1 бригаданың хойжулары эштер М. Суваидин, И. Данзурун, И. Чамзын

болгаш № 2 бригаданың хойжулары Соля Бем-булат, Чурум Кужуңт олар 92—98 хураганнар-ны чүс хойга оонаштыр алганнар.

Бистиң хойжуларымыс амыл үдө дук кыргы-дамынга белеткенип турарлар. Хой кыргычыл-арыңа бо чылын эң-не кезжө болгаш ак сеткил-дик кижилерни кирир бис. Дүк бистиң кол бай-лавыс болганда, ийишкы амыр апарымыс ал-бан. Бисте моон мурунда хойну тарып бооз-дур бис. Моон сонгаар бис хой тарып боозалар кижилерни доктаамал тургузар бис. Олар тарып боозадыла доосту берген үдө бригадаларга үч-түк болуп доктаамал амылдап турарын чеди-п алыр бис.

Л. АРАНЧАА,
«Чодураа» колхозтун кол зоотехниги.

ЧАА БУДУРУЛГЕ

Самгалдайның чурттакчылары байырлаады чылда чаа бугурулгуч болганнар. Амырдал ханды-рылга комбинатын бо чылдын май айда амырдал, чон он амылны көр-үп эгелээ. Мурунда чылдарда суурун, оон тургун районун чурттакчылары чүрүккү амырдалың амырдала, Кызыл хоорайыңа кирер таварыгалар эвеш амырдал чыгып турган. Ам амырдал ханды-рылга комбинатында чүрүк турттар чер амырдалың. Мурунчаларың чуртуктарың хундул сабыраанга кирир апаргалда, фотография ча-гыч кааш, өртенде-ле барып ай алыр апаргал. Ында амылдап турар эш Кандыков боттуг бугурулузун-ге эвеш амырдал кирип ту-рар.

Саян септээр чер мурунда тур-бола, «Идентич чыныс каада тур-дугу-ла олар апар чүе-дир» деп, чурттакчыларың хомузды ам чыт-кен. Саян септээр чер ам бүрүн күш-биле амылдап кирипкен.

Мурунда баш дугу чааар чер чок турган. Ам самагалдайыңар: «Удавас Кызыл чорур кизи мен, ача барып баш дугун чаадып ал-гай амы» дээр хомуздамы чугаа-зын чарыткан. Ам найсылал чорур апаргалда, суурун чурттакчылары боттугун бугурулузунга бажының дугун шевирин кылдыр чаадып ал турарлар.

Амырдал хандырылга комби-натын кол өзө дааранымга мастер-скамын. Мурунда комбинат амыл-дарыңа чедир тар кызын черге амылдап турган мастерскыга чагыч кирир кизи ховар турган. Хей чагыч амыл дээр-да-да хептерин болгаш чагычтың материалдарын шыгарар чер чок турган. Ам ча-гыччылар комбинатка улаштыр-галыңың көрү, туралаанна хевин боттуга таарыштыр чагыч турарлар. Оон ийиң мастерскының амыл-дарчылары иркен оларда мал-чынарга барып, оларын чагыла-рын хүлээп ал турарлар.

Самгалдайга мастерскы деп адаар улуг өзө дааранымга чер тургалда, дааранымчылар колдуңда кизи болу хөдөдилер машналары амылдап турганнар. Ам ийишкы эвес, олар электр энергияны амылдап турарлар. Ол чорук күш-ажылдыг бугурулузунуң белеткен.

Ийишкы-да болза, комбинатта чет-пес чүүлдер ам-да бар. Шаа сеп-тээр чер амырдалыңа. Оон ийиң эр болгаш херээжен улустун ба-жыны дугун чааар черде белдик мергендилер мастер ам-да амылда-п турар.

Комбинаттын амылдарчылары Октябрьның бежен чыл онга ту-раскаан чарышче кирген. Ында чылдың бугурулгуч планын байыр-лаады хунду күссеткенин турарын хүлээген.

П. БАДЫН,
амырдал хандырылга комбинатынчыңы.

Тес-Хем районунуң карак четпес делгем хову-ларында районунуң колхозтарының он-он олар-лары чамдыга берген өтпал чорур. Хойжулар юбилейиң бо чылда улуг чедишкениңиң чед-ип алган болгаш ам оон-даа бейик көргүзү-лериң чедип алмыр-биле күженишкениң амылдап турар.

ЧУРУКТА: ССР-ниң Дээди Советиниң де-путады, «Чодураа» колхозта № 1 хойжу бри-гаданың бригадир Иван Симчинович Данзу-рунунуң хойлары оларда чорлар.

М. ЛОПАТИННИИң фотозу.

Чонга бараалгадыг

Улуг Октябрьның 50 чыл онун байрамчыга бугу совет улус амыл-агы болгаш культуру талазы-биле чедишкениң ужурамыр дээр чонга чыдадык чү-биле амылдап турар. Тес-Хем районунуң культуру амыл-дарчылары байырлаадыг чылда чонга төлөштү баран болуру-биле белет-кен амылдарың кылмы эгелээ. Районунуң культуру бажыны болгаш көдө каубтар бо үдө бот-тымыгыр артистерниң доктаамал турала болу берген.

Районунуң культуру бажының бот-тымыгыр артистери чонкта С. Токанын «Чаа Тыва» деп номундан «Калды-Хамар» деп кезең ийишкы чыгарган алган, көрүкчүлөргө бараалгаткан. Оон ийиң культуру бажының бот-тымыгыр артистери кожамы Эрин районуң база аалад чоран. Коперттин проламаныңа тыва, орус, моол арлар, татар, узбек, орус, моода танчылар кирип, көрүкчүлөргө эвеш болган.

Районунуң культуру бажының бот-тымыгыр уран чүтү киржикчи-лери иркен оларда малчынарың бот-тымыгыр чедиринде доктаамал ала-чылар болуп барып турарлар. Чонкта олар «Тес-Хем» совхозтун Оруку-Шынаа болгаш Уетүү-Шынаа салбырларыңа он көргүзүп, лекция ном-чун берип чоралганнар. Берт-Дагың көдө кулуунуң эргелекчи Н. Эртен-ке К. Кудажиниң «Иркен булу», А. Даржанын «Эртен эртен» деп номнарыңа номчуучуларың конференцияны солун кылдыр организа-старт эрттирген. Чамдык бот-тымыгыр артистер байырлаадыг чылга бот-тарының чогадыкчы амылдарыңа бараалгавыр болуп турарлар. Чижээ, Самагалдай көдө Советтин дарагы С. Даван, партия райкомунуң амыл-дарчысы В. Ламбын олар иркен олар танчыларыңың шынарлы-биле белеткен турарлар.

«Тес-Хем» совхозтун Уетүү-Шынаа салбырыңың эргелекчи эш Бор-бай-оолдун уран чүгө кижилерин х

ШАПЛА = ИШЧИ ХЕРЭЭ

ОКтябрьнын ТХЕРЕЛИ ТЫВА ЧЕРДЕ

АКЫ-ДУҢМА НАЙЫРАЛ

Улуг Октябрьдин юбилейлик 50 чыл болур оюн делегейини дапишле-лит хай-ниитин демдеглеринге белеткенип турар. Хүн үгөн тудум, Октябрьдин чырык херелинге өтүп турар кижилерин, чуоттарын саны көздөп турар. Бистиң найыралдык жомакы Моол Арат Республиканың амилчы чоннары база-ла Октябрьдин херелинге даунаш, социалисттик чаа амдыралды тургузуп эгелзениң 46 чыл оюн демдегээр деп турарлар.

Бистиң Эрзин районун мурнуу девиссээр акы-дуңма МАР-нын Завхан аймааның Баянгул, Тес сумулары-биле кызыгаарламыш турар. Завхан аймак биле бистиң районун аразында културлук мады амылдааныга, бот-боттарын билчир чорук хүн бурдуе калбарып турар.

Республиканың моол-совет найырал Нийтиелиниң баштаар чариниң көргөни-биле районун колхозтары Завхан аймактын сумулары-биле болгаш нөддө амыл-агый каттыжылгалары-биле културлук найыралдык харылзааларын калбартып турар. Бистиң районун «Коммунизмче орук» колхозу Баянгул сумузуунда «Чырык амырал» нөддө амыл-агый каттыжылгазы-биле, Ленин аттың нөддө Тес сумузуунда «Совет-моол найырал» деп нөддө амыл-агый каттыжылгазы-биле, «Чаа орук» колхоз Түдзетей сумузуунда «Бадраал» деп нөддө амыл-агый каттыжылгазы-биле културлук харылзааларын нерзэлериң чарып алган, амыл-агыйда болгаш култура мурнакчы арга-дурмулгаларын солчуп, бот-боттарын билчир чорук улам-на калбарып турар. Бистиң районун бот-тыныгыр уран чүүл көлөктөвтери бо чылдың апрельде Баянгул, Тес сумуларына концерттер бергүзүп чоран. Бот-тыныгыр артисттерин уран талантыларын өңүктөрүлүг сонугураал-биле көргөн. Совет-моол найыралга тураскааткан културлук харылзааларын моон сонугаар-даа калбартып.

Эртен чылын Нарын сес чыл школаның башкылары Баянгул сумузуунда школаның башкылары-биле умжуралдык арга эртин турар үдө бистиң районун колхозтарына, бугурулуг, албан черлеринге, школаларга лекциялар, лекцияларын болгаш тускай кешээлерин эртин турар. Чоокта чаа Баянгул сумузуунда мурнакчы хойжулары «Коммунизмче орук» колхозна келгеш, артында мурнакчы хойжуларының дурмулгалары-биле танышкан, боттарының амыл-херзэн чугалап бергенин.

Ленин аттың колхозтуу туугулары Тес сумузуунда чаа школаны шеф-биле тулуп берген. Ол ушунда нөддө амыл-агый талазы-биле чамдын дузасын чеширп турар. «Чаа орук» колхозтуу бот-тыныгыр артистер Түдзетей сумузуунда амылчы чоннарына боттарының уран талантыларын июнь айда бараалгадыры-биле белеткел амылчы чорудуп турар.

Эртен чылын совет-моол найыралдык арга эртин турар үдө бистиң районун колхозтарына, бугурулуг, албан черлеринге, школаларга лекциялар, лекцияларын болгаш тускай кешээлерин эртин турар. Чоокта чаа Баянгул сумузуунда мурнакчы хойжулары «Коммунизмче орук» колхозна келгеш, артында мурнакчы хойжуларының дурмулгалары-биле танышкан, боттарының амыл-херзэн чугалап бергенин.

Совет-моол найыралдык амылчы чоннарының киркиргезин күштелдирер хемчеглерин ап турар.

Б. ООРЖАН.

ШКОЛАЧЫЛАРГА

ТӨРЭЭН ЧУРТ ДЭЭШ

Ада-чуртун Улуг дайыныга Тыва эки-турачы танкистерин киргизилген улуг болган чүве төлөөдө, маңда чүгө Украинада Уман хоорайнын хостарына бистиң киржилгезини чугаалааш.

Уман хоорайга халлап кирери берге турган: немелтер оруктарын дуглаш, аңаа көстүп келген чүве буларуун мракылдыг үгөр боолар-биле адып турган. Дайынын хай-чүшкүч самолеттары кончук чыгыш угуш келгеш, бомбалар, пулеметтар-биле болай-даа бээр. Берге турза-даа, тус-тус танклар даалгаларын алгаш, хоорайнын чогуунга чедип келген. Тангы-ла да адып турда, шаап халдашканын эгелзеп. Лейтенантлар Соронин, Сайгутинов, улуг сержант Оюн Бортуй-оол, Ондар Серданов, Туганбаев, Чырык амыралдык нөддө амыл-агый каттыжылгычтарын чыгарып берсе, моол ордундагы амылчы ордундагы амылчылар да аэродромун ортузу-биле уулап баткан. Оске танклар даа дуулашканынын түгелдеги дайынын 60 самолеттарын үргэдэн болгаш хунаап алган.

Эртам уугура! Дайын уржу дег ындаг баж чок. Совет улус дайынын шыгалдыны алдары-биле амыл эркен, ыччанга аңаа уду. Бир эвес дайын халлап келсе, ону чылча шавар күш болгаш арга совет күрүнеде бар.

Америк империалистер вьетнам улусуа уду ханныг дайынын чорудуп, ол мадырлык чонун дискен кырынга мөгеттерин ордальды турар. Ыччалза-даа олар дүжүп бербес: оок талазында делегейни депшилгелит бугу чону, улуг совет улус бар. Вьетнамда дайынын соксадыр дөш Совет чазак бугу-ле хемчеглерин ап турар, а совет улус бодунуң күрүнезин алдарлык 50 чылдыга белеткиг ужуражыр дөш мадырды-биле амылдан турар.

Силерин кол-ла соругларга бола, «Өренир, өренир база катап өренир» деп Ильичиниң чыгып алдары-биле күөсөдир, эки сакылга-турумту боолур. Оон-биле силер — Совет күрүнең күчү-шыдаанын улам быжылаарына улу-хууну кинир ужурул силер.

М. КОНГАР,

Ада-чуртун дайынын киржилчкан, танкист.

1967 ч. май 27.

ШЫН 3-КВ АРЫН

Эрзин район юбилейлик чылда

Чылда

Районун амыл-ишчилери, бүгү совет улус-биле бир дамай, кижик төрөгеттениң төөгүзүндө чаа кайгы-амылчы үе-чаданы амылду турар. Октябрьдин социалисттик Улуг революциянын 50 чыл оюн күш-амылчы бедик көдүрүлүшүнүн-биле уткуп турарлар.

Совет күрүнеңин тургустунган хүнүндө бээр чартык чус чыл оюн бо чылын түңгөп көрү совет улуска онзагай байырлап болуп турар. Бо улуг байырлаага белеткел районун колхозтарында, албан организациа, бугурулуг черлеринде улам-на калбарып турар.

СЭНП-нин Эрзин району, партия эге организациалары төөгүлүг байырлаага утуктуур амыл-агыйларның экономиказын быжылаарычче, колхозчуларның материалдык болгаш културлук деңгелин экижидер чугула соругланы амыралга боттардыралычче улуг кичизаңгай салып, партия-политиктиг болгаш партия-ишчи-организастыг амылдың деңгелин мурнууздундан элзэн экижиткен.

Партия райкомунуң бюрөзү төөгүлүг 50 чылга амыл-агыйларның боттарына алган бедиктен социалисттик хүлээлгелерин канчаар күөсөдип турарын, ол амыл-агыйларда партия-ишчи-организастыг амылдың байдалын чугаламыш, долу анализ берип, оок түңгөптин үндүрүп турар.

Районун амылчы чоннары Октябрьдин социалисттик Улуг революциянын 50 чыл оюнга төлөптин умжуражыр дөш чарышка хаара туттунушаан, боттарына алган социалисттик хүлээлгелерин шалпыкын күөсөдип турар. Район бирги кварталда күрүнеңин планын соругларын: эът, сүт садарының планын амыл күөсөткөн. Чүгө нөддө амыл-агыйның планын эвес, харын сады, бараан саарылгазы, белеткелдер, хай-ниитиниң чениниге черлериниң, саң-хөвүнү болгаш коммунал, амырал-хандарылга организациаларын квартал планынын база амыр күөсөткөннөр. Бирги кварталдың планын соругларын күөсөдип талазы-биле «Чаа орук» колхоз (даргазы эч С. Санты-Сюрюн, парторг эч И. Энзун) күрүнеңин эът садарын 3 натап, сүт садарын 1,5 натап амыр күөсөткөн, районун эске амыл-агыйларын мурнап турарын айтыры чугула.

Сүт бугурун көвүөдир талазы-биле «Чаа орук» колхозтуң сүт-бараан фермазы эске фермаларга бадарга бедик көргүзүлүг амыл-ага, райкомун болгаш райкүөсөткөннүң шилчир Кызыл тугун чазалап алган.

Районун бар аргаларын, мурнап-чыраларын санап көрүвүскө, бирги чартын чылда эът, сүт, дүк садарын амыр күөсөдип болурувустуң бүгү аргалары бисте бар.

Партия эге организациалары кичизаңгай хамынтың мурнууда шилтирелтирилген айтырылганы, колхоз бугурунунда бар турар четкестерин дарый чайладарычче, ол четкестерин үнүп турар чылда-гааннарын илередип уузкаарычче организастыг хемчеглерин ап келген.

Партия эге организациалары бугурулуге амылдан турар мурнакчыларның дээр дурмулгаларын илестереп талазы-биле чамдын организастыг хемчеглерин ап, мурнакчыларын бугурулугелерге, колхозтарга, база

чаржып турар районус Тес-Хем-нин амыл-агыйларын мурнакчы дурмулгаларын өөрөңүп, эки чүүлдерин шижээдип, амыл-агыйларга ажылаар сорулга-биле хай удаа эки-сүрүлганы райком болгаш партия эге организациалары организастап турар.

Мурнакчы дурмулгаларын илестере-дип келгенистиң ачызында бистиң колхозтарыныста, улус амыл-агый-ның өске-даа адырларында мурнакчыларын саны өзүп турар, чаа-чаа орук айтыкчыларын бистен он-оңу адап болур.

Ам бо хүннерде кичизаңгайны төвүнде туруп турар айтырыг—хой кыргылазынга белеткел амылын чорудуп турар. Хойну 11 кезек кыргылада пунктуларынга кыргылар деп турар. Аргаттар, деңгектер, пункттар бар-даа болза, ол амыл ам-даа «Чаа орук», Ленин аттың, «Мөрөн» колхозтарда болон эвезин демдегээр чугула. Кыргычлары шилп албаан, дүк престерин тургузуп албаан, аргаттарның артык нескетерин четчелеп албаан чоруктар үстүнде адын адаан колхозтарга хамаар-мыр.

Төөгүлүг байырлаага чедикши-нин умжураны дээр-ле социалисттик хүлээлгелерин чогуур үезинде чынарлык күөсөдир болур.

Юбилейлик чылда күрүнеңин планын оонадаларын чедикши-нин күөсөдир дөш чон ортузунга организастык амылды калбартып умжуралдык сес. Районун амыл-агый-ларын, албан, бугурулуг черлеринде социалисттик чарыштың тодаргай негелдерин амылдан кылган. 100 хойдан 105 хураганы менди алган, дүк талазы-биле дээр көргүзүлүг хойжуга эзер, чүгөңин эътты, саар илестереп 1350 кг сүт саган сазышка торгу тонку болгаш тил-зек механизаторга мотоциклди шаңнаар деп негелде дөктөттүгү.

Байырлаагы чылда масса чонга партияның идеологтуг амылын амыл-агый соруглары-биле ханы холбарып чугула. Районда бирги кварталда 106 лекциялар номчуткан болгаш нийтизи-биле 4739 кижилер дүңганаан. Районда 200 амыл бот-тыныгыр артистер бар болгаш уран чүүлүгү маш-маш коллективтер амылдан турар. Ылаңгы Эрзин суурнуң болгаш «Чаа орук» колхоз бот-тыныгыр уран чүүл болгаш мурнакчы чоннарының концерттерин чонга бараалгадып, агит-культуригаларын тургускан. Районун уран чүүл талээлекчилери жомакы Моол Арат Республиканың Завхан аймааның сумуларына солун программалык концерт-биле чораш келгенин.

Партия чырыдышынын четкестеринде өөрөңгө ап дооступ турар. Бо өөрөңгө чылында эге политиктиг шоланы 80 амыл кижик доозуп, шынылганы ап үнерлер.

Партия райкомунуң болгаш партия эге организациаларының алдынан социалисттик хүлээлгелерин чогуур үезинде хынап, чедикши-нин чүүлдерин болгаш четкестерин илередип, аларның үнүп турар чылдагаанын чайлаар дугайында боттук хемчеглерин айыры болур.

О. БИЧЕ,

СЭНП-нин Эрзин районуун бирги секретары.

Дуржулга база чугула

Улуг Октябрьдин 50 чылының төөгүлүг байырлаанын төлөптин күш-амыл-биле уткуп дөш. Бистиң районун экичери биче эвес амыл-агыйларын чорудуп турар. Совет медицина амыл-агыйларын чонун улуг хүндүткелден, чүгө дээр, олар кижилерин калдыктын дөш улуг бу-ланын амылдарын чорудуп турар. Бистиң бир кол кичизаңгайыс калдык-даа зарыгын баш бургунаар бол-дурбазынч утган.

Бодунун ошаанкан херезинге кай-гамчык кызымак, ол дөш бугу-ле кү-жү, билиң берип турар анык-даа, хөчүн-даа эштер бисте хай. Бисте

дөш эртемниң чеди, ортумак эртемни он үш эмчилер бар. Кызымак амылдан турарларга П. Тыршыкина, Н. Атис болгаш өскелерин-даа хамаарыштырып болур.

Эмнелениң шүптү коммунистери чон ортузунга, бодуну коллективни-ге бедик харысалгалы, организаци-чкы, массалык амылды чорудуп турарын маңа черде чугалаары албан. Ылаңгы бис мракы ордарда чурттап турар малчынарже биче эвес саргы салышыкын кылдып турар бис. Оларга чүгө эмнелениң бирги дуазын эвес, а харын чонун калдыкшының дугайында лекция,

беседаларын чорудуп келгениви эки түңгөлдери берип турар.

Мен бодум эмнелге шүптүмүңга 28 чыл дургунада амылдан келдим. Бо үеңин иштинде анык эмчилгер бодунуң дуржулганын дамчыдып, оларның амылында чаа чүүлдерин бодунуң амылыга амылдан турар мен. Амгы үеде мен эмнелге чериниң партия организацианың секретарында амылдан турар мен. Ол бедик хүлээлгени кызымак күөсөдип, партияга ак сеткилдиг бараан болур мен.

Ф. БЕГИ,

фельдшер.

Эрзинде «Коммунизмче орук» колхозта мурнакчы механизаторлар хай. Дээрлерин дээрзекке хоочук механизатор Багбы Эрчинович Содунам санадып турар. Тракторист Содунам бодунуң каң машиназынга сөөл-гү он беш чылдарын иштинде үзүктел чок ажылап келген. Сезон самында-ла бодунуң хүлээлгезин ажыр күөсөдип, чер амылын хөжөүдеринге кириген улуг-хуузу дээр колхоз баштаар чериниң Хүндүлел бижши, өртектик бараан-биле каш удаа шаңналган. Бо чылдың чаксы тарылгазында киришкен, беш кондуктап үндүргөн түңгөлдөр баураар үш удаа шаңналды ап, «Мурнакчы тракторист» деп өымелди чазалап алган. Ээлчеге беш гектар чер аңдар даалганы сес гектар чедир күөсөдип турар.

— Бүгү совет улус бодунуң күрүнезиниң төөгүлүг 50 чылыга куш-амылчы чедикши-нин умжураны-биле күөсөдир чыныгы амылдан турар. Аңаа киржилгезин болуру-биле бо сезонда 750 гектар чымчак черни аңдар мен—деп, Багбы Эрчинович чугаалаан.

ЧУРУКТА: Б. Содунам. А. АИРНИИ фотоу.

ХЕРЕГЛЕКЧИДЕН БУДУРКЧУЖЕ

Шапда Нарын болгаш Кичин сумуларының эрат чону каттышкан бевин 20 ша, улуг-ла дөш үкөөк шаа тектар черин тарып амыр чораванар. Оске өскө биле чугалаарга, ол черин чогу тарааны бугурулуг эвес, чүгө херзегээр чораванар.

Совет эге-чаргырааны ачызында Нарынга кай-гамчыктыг улуг социал чартыралгалар болган. Бидарга, хуу амылдың колхозта каттышкан болгаш сууржуна. Колхозтуң кол экономика-казы мал амыл болза-да, чер амыл база хөж-жүк, Нарынның тара-жылары болгаш механизаторлары ам тарааны бугурулугу берип чорудуп турар. Эртен чылын чырык 300 тону тарааны чуртунга сатканар. Уреник болгаш өске-да тараа фондларың чет-челер уруп арга бевин тараа эртин.

Эртен чылын «Коммунизмче орук» колхоз тарыптын нинти чылы-дамын кызымак-тастың 657, арбайың — 76, суулазың — 412 тонназы алган болгаш тараа култураларының гектар буржулин дүжүдү 43,4 пункттер болган.

Байырлаагы чылдың чырыкында Нарынның тараанылары чаксы амылдары багай эвес чорудуп турарлар. Тарааны шөлдерде ам 420 га кызыл-тис, 250 га суула, 30 гектар арбай чыгыштан болган ам мал чымы културалар-чы тарылыгы дөштүп турар. Колхозтуң бо чы-лын иштээти-биле та-рымыр шөлү 2360 га чедип турар. Колхоз чер-аылының техниказы-биле дериттинген бол-ганда, мыңа жомчалдып амыл улуг бордоошкан чыкка кылдынып турар.

Колхозта ам 27 тракторлар, оон иштинде «ДТ-75», 8 санын «ДТ-54» болгаш өске-да тракторларың. Тара-жылар Нарын машы-ялар, тараа чүдүрүк-чүлүк база четир-биле калдары база четир, Чижээ, 40 амыл тракто-

ристер, 30 амыл чоза-члар бар. Ыччанга тракторлары-даа, ма-шиналары-даа ийи эвез-биле акылдадып бо-луртун аргаам бүрүн тургустунган.

Бо чылдың чаксы та-рыкында механизаторлар Багбы Содунам, Адыла Кара-оол, Баяу Оювей болгаш Чоку Шилмилей бедик бугу-ручүдүг амылдан, не-мелде болгон шапва-төлевирин чедип ап тур-ганар.

Бистиң тараанылары-мыс боттарының амы-лын шалпыкын доозуп турары моон аныктар-ге дугалаар арганы бе-рип турар. Эртен чы-лын тараанылар Завхан аймакта «Чырык амырал» нөддө амыл-агый каттыжылгыч-чары бис, моол ордундагы амылчы ордундагы амылчылар да аэродромун ортузу-биле уулап баткан. Оске танклар даа дуулашканынын түгелдеги дайынын 60 самолеттарын үргэдэн болгаш хунаап алган.

АМАЖАА, колхозтуң кол агроному.

Төөгүден одурулгар

Амгы үеде Эрзинде эд эки көргүзүгүг амыл-агыйга санадып турар «Чаа орук» колхозтуң топ суурунда тураскаал кайы мрактан на илден. 1921 чылдың чазында ак дөрбөчн Казанцев ширгелерин чылча шаап турган, Тараанын ту-чуушкунуңга мадырлары-биле өлгөн кызыл пар-тизанын тураскаалы ол-дур.

Оа тулушкунуң дугайың «Тыянын төөгүзү-дү» ынчаар бижип турар.

«Май 20-де 362-ги полкутун командириниң ду-залдычы Лизенковтуң командылымы-биле ол полкутун ийи ротады болгаш Кочетова башта-ган 130 партизанын ак гвардейкелерге удуз чүшкөн.

Партизан разведниктер Оюн Самбуу, П. Тутат-чиков, Н. Асырнов оларга башташкан партизан отряды Самагалдайдан 30 км черде Тараанын хеминд асманга май 23-түң дүнеинде дайы-нык тулчуп кириттериниң тургуштары эзелеп алган.

Лизенкова өске байдал таварлашкан. Сама-галдай хүрөөнн буззааан алган оок отряды күш-тү боолашканына таварлашкан. Хүрээ болган тулушкунуң Лизенковту шын эвес бодалга кир-ген. Чүд дээр, Пополухиниң кол күжү хүр-ээде деп бодал. Ыччанга Тараанын хемчег бар-байн, мында партизанын элчилер кыргакан, «олар нилде хүрээде дайыны удуз калды тулуур-чел соора манас оларган. Херек кырында хүр-ээ хөй эвес дөрбөчн турган болган. Лизенков

ту манас чадаш, партизанын сав-даа, чепек-да талазы-биле артык күшүгү дайыны удуз боттары тулуур ужурга таварышкан. Дай-зынын адыры мыйла иштине турган. Арты-нык хавак болган 10 хире чоога-жыгаштар бар болган. Эртен эрте Пополухин Петропавлов-каан келген кижилерин өөредир-биле чыксаан алган. Эргн кадржанын өлдөттүрү логерге ар-тык алган.

Оа үеде партизанын дайынын хөнертен боо-лап, шаап халдап эгелзеп, Дайын дыка уду-рлаан, оларны партизанын чоога бүрүздүн күш-биле арыларга ужурга таварлашкан. Оа доостурга, партизанын гранаталар-биле тулуур кирчкен.

Эрес-дидин партизанын дайынын чылча шап-кан. Дөрбөчлөр 175 кижизин өлтүркен, 240 кижик балыганган. Туттурганынын аразында парторжик Пополухин база бар болган. Кызыл ширгек кезонге чыгыштан ак гвардейкелерин бичиң кезээ Моолче депкиен.

Ден эвес тулушкунуңга партизанынның че-дирин хөй эвес болган: 8 кижизин өлтүркен, 28 кижик балыганган. В. Зуев, Н. Пахомов, В. Ту-лицын, З. Тобеев, Д. Гурьнов, А. Чертов, Л. Ла-зарев, В. Бориников олар мадырларың өлгөн-нөр. Партизанынның командири С. К. Кочетов ийи удуз балыганган. Партизанын хөй санын ланчымадарын, бырданыларын, ийи пулеметту, маш күн оту хунаап алган.

М. КИОНГАР,

Ада-чуртун дайынын киржилчкан, танкист.

Үнелиг мал

Ам алды чылдың дургузунда төвө кадарчында амылдан тур мен. Тевени улус аптаваз, суксаваз, азырал чок мал-ла болгай, ында кадар чүгү боор деп база чугаламыш берген турар. Ол бир талазында чөптү-ле, кичизаң-даа ол дөмей-ле кижик азы-рал мал болганда, бодунче карак-ташкынын төтөр.

Теве — амыктыг малдарның бирөөсү. Ону транспортка, эдиди, дү-гүн база ажылаар. Кол-ла онзагай чүүзү—эки шынарлык хөй дүктү бөри.

Мээң коданымда ам 243 төвө бар. Бо чылын күрүнең 1 тонна 280 килограмм дүктү дүжаар бис. Байырла-дыг чылда алан хуластөвисти чедикши-ниниң-биле күөсөдир. Ол бисте бүрүн-биле бар. Улуг Октябрьдин бевин чылдыга бистиң күш-амылчы төлөптин белээвис ол болур.

Л. АРАКЧАА,

«Чаа орук» колхоз.

